

การวิจัยสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก”¹

THE CREATIVE RESEARCH ON THE SERIES OF PAINTING “BLOSSOMING TO PASS AWAY”

อธิพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์ / ATIPAT VIJITSATITRAT*

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ART EDUCATION DEPARTMENT, FACULTY OF FINE ARTS, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY.

Received : December 2, 2025

Revised : February 26, 2026

Accepted : February 27, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยสร้างสรรค์นี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับดอกไม้แห่งความตายมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน (2) เพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” ตามแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ และ (3) เพื่อสร้างกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก”

การวิจัยสร้างสรรค์ชิ้นนี้เป็นการบูรณาการระหว่างคติชนวิทยาทางวัฒนธรรมและทฤษฎีสัญญาวิทยาเพื่อสำรวจมิติของความตายและการพลัดพรากผ่านสัญลักษณ์ของดอกไม้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์และถ่ายทอดแนวคิดทางปรัชญาเรื่องอนิจจังและวงจรชีวิตผ่านงานจิตรกรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษารูปแบบและมายาคติของดอกไม้แห่งความตายในบริบทวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออก อาทิ ดอกกลีบลี ดอกเบญจมาศ และดอกดาวเรือง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตีความเชิงสัญลักษณ์ ในเชิงเทคนิคผู้วิจัยเลือกใช้การผสมผสานระหว่างชาร์โคล และสีน้ำเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ทางทัศนธาตุ โดยใช้ความหนักแน่นและมีมิติของชาร์โคลแทนภาวะแห่งความตายและความสิ้นหวัง ในขณะที่สีน้ำและความโปร่งบางของสีน้ำถูกใช้เป็นตัวบ่งหมาย สื่อถึงความงามอันเปราะบางของชีวิต การจัดองค์ประกอบภาพเน้นการตัดกันของค่าความเข้มระหว่างดอกไม้ที่เรืองรองกับพื้นหลังที่พรางมัวเพื่อขับเน้นตัวถูกหมาย ซึ่งคือภาวะจิตวิญญาณที่กำลังหลุดพ้นจากพันธนาการทางโลก

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ชุดผลงานจิตรกรรมทั้ง 9 ชิ้น สามารถสื่อสารอารมณ์ความสะเทือนใจและความซับซ้อนของการสูญเสียได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ต่อยอดผลงานสร้างสรรค์ไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในบริบทศิลปศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สัญญาณในกลุ่มนิสิต ซึ่งจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าชุดกิจกรรมนี้มีคุณภาพในระดับดีมาก (4.90 คะแนน) และสามารถสร้างความเข้าใจในเรื่องสัญญาวิทยาและการแสดงออกทางอารมณ์แก่ผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: สัญญาของดอกไม้, สัญญาวิทยา, ความตาย, เทคนิคชาร์โคลและสีน้ำ, กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This creative research aimed to investigate the conceptual frameworks regarding "flowers of death" as a basis for artistic creation, to produce a series of paintings titled "Blooms for Departure"

1 กิตติกรรมประกาศ งานวิจัยสร้างสรรค์ชุดนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2568 จากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* ผู้นิพนธ์หลัก E-mail : sektan@g.swu.ac.th

based on the researcher's creative vision, and to develop a creative activity module centered on the same series.

This research represents an interdisciplinary integration of cultural folklore and semiotic theory to explore the dimensions of death and separation through floral symbolism. The primary objective was to analyze and communicate the philosophical concepts of impermanence and the cycle of life through the medium of painting. The researcher conducted a comprehensive study of the forms and myths associated with flowers of death—such as lilies, chrysanthemums, and marigolds—across both Western and Eastern cultural contexts, in order to establish a foundation for symbolic interpretation.

In terms of technique, the researcher employed a mixed-media approach, combining charcoal and watercolor to create a dynamic interplay of visual elements. The density and darkness of the charcoal serve as a metaphor for death and despair, while the vibrancy and translucency of the watercolor act as a "signifier" for the fragile beauty of life. The compositions emphasize strong value contrasts between the radiant floral subjects and blurred backgrounds to accentuate the "signified," representing the spiritual state of liberation from worldly bonds.

The research findings indicate that the nine paintings in this series effectively communicate the emotional poignancy and complexity of loss with considerable artistic and conceptual depth. Furthermore, the researcher extended the creative output into an "Active Learning" activity within an art education context, designed to enhance semiotic application skills among university students. Expert evaluation of this activity module resulted in an "excellent" quality rating of 4.90, demonstrating its efficacy in cultivating a deeper understanding of semiotics and emotional expression among learners.

Keywords: Flower symbolism, Semiotics, Death, Charcoal and Watercolor Technique, Active Learning

บทนำ

ดอกไม้มีบทบาทสำคัญในพิธีศพของหลากหลายวัฒนธรรมทั่วโลก ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์แห่งการไว้อาลัย การรำลึกถึง และการส่งดวงวิญญาณไปสู่ภพภูมิใหม่ การเลือกใช้ดอกไม้ สีสัน และรูปแบบการจัดดอกไม้สะท้อนถึงความเชื่อทางจิตวิญญาณและประเพณีของแต่ละพื้นที่เกี่ยวกับความตายและชีวิตหลังความตาย บางวัฒนธรรมเลือกใช้ดอกไม้สีขาวเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ล่วงลับ ในขณะที่บางแห่งนิยมใช้ดอกไม้สีชมพูหรือสีอ่อนเพื่อสื่อถึงความบริสุทธิ์และความสงบสุข

ตลอดประวัติศาสตร์ มนุษย์เชื่อมโยงดอกไม้บางชนิดเข้ากับความตายและการไว้อาลัย ในวัฒนธรรมตะวันตก ลิลลี่ เบญจมาศ และกุหลาบ มักถูกใช้ในงานศพ โดยแต่ละชนิดมีความหมายเฉพาะตัว ลิลลี่แทนความบริสุทธิ์ เบญจมาศแทนความเศร้าโศก และกุหลาบแทนความรักและความเคารพ ในขณะที่วัฒนธรรมตะวันออกนิยมใช้

เบญจมาศ ดอกบัว และดาวเรือง ในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น พุทธและฮินดู เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่ผู้ล่วงลับและนำทางวิญญาณสู่สัมปรายภพ นอกจากนี้ ความเชื่อเกี่ยวกับดอกไม้ในพิธีศพยังแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ในหลายประเทศแถบเอเชีย ดอกเบญจมาศสีขาว เป็นสัญลักษณ์ของการไว้อาลัยและมักใช้เฉพาะในงานศพ ในขณะที่เทศกาลวันแห่งความตาย (Día de los Muertos) ของเม็กซิโก ดาวเรืองสีส้ม ถือเป็นดอกไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่าสามารถนำดวงวิญญาณกลับมาสู่โลกมนุษย์ได้ (Painter, 2025)

ในทางศาสนาและวัฒนธรรมต่าง ๆ จะมีแนวทางเฉพาะเกี่ยวกับการใช้ดอกไม้ในพิธีศพ แต่จุดร่วมที่เหมือนกันคือ ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของความรัก การรำลึกถึง และการส่งดวงวิญญาณไปสู่ภพภูมิใหม่ การทำความเข้าใจมุมมองทางศาสนาเกี่ยวกับดอกไม้ในพิธีศพช่วยให้เราเห็นถึงความหลากหลายของความเชื่อและวิธีการแสดงความเคารพต่อผู้จากไปในแต่ละสังคม แม้ว่าประเพณีและความเชื่อ

เกี่ยวกับดอกไม้ในงานศพจะแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของความรู้สึกสูญเสีย การรำลึกถึง และเป็นเครื่องแสดงความรักและความเคารพต่อผู้ล่วงลับ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับดอกไม้ในพิธีศพของวัฒนธรรมต่าง ๆ ช่วยให้เราเห็นถึงมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับชีวิต ความตาย และความเชื่อมโยงทางจิตวิญญาณระหว่างทั้งสองสิ่ง

ด้านศิลปะนั้น ดอกไม้ได้ถูกนำมาเพื่อใช้เป็นสื่อสัญลักษณ์ในการสูญเสีย ความโศกเศร้า ความตายในหลากหลายรูปแบบ Suvibuy (2566) ได้กล่าวว่า วิลเลียม เชกสเปียร์ (William Shakespeare) เลือกใช้ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์แทนความโศกเศร้าของ โอเฟเลีย (Ophelia) ที่ต้องสูญเสียพ่อจากการลอบสังหาร ก่อนที่เธอจะจบชีวิตลงที่ลำธารนอกจากงานวรรณกรรมแล้ว เรื่องราวของโอเฟเลียยังถูกถ่ายทอดเป็นภาพวาดสีน้ำมัน ชื่อ ‘Ophelia’ ผลงานของ จอห์น เอเวอร์เรตต์ มิลเลส (John Everett Millais) จิตรกรชาวอังกฤษ ดวงหทัย พงศ์ประสิทธิ์ (2563) ได้กล่าวถึงสัญลักษณ์ที่ทดแทนอารมณ์ ความรู้สึกโศกเศร้าจากการสูญเสียสิ่งอันเป็นที่รัก ในงานศิลปะร่วมสมัยว่า พืชและดอกไม้เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารด้วยตัวมันเอง ย้อนกลับไปหลายศตวรรษ ความหมายของดอกไม้และพืชพรรณบอกเล่าเรื่องราวของความตายและความโศกเศร้า ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์แห่งการมีชีวิตที่สวยงาม และชูก่อนความรู้สึทางอารมณ์ได้อย่างลึกซึ้งและได้นำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะที่สะท้อนสภาวะอารมณ์ โศกเศร้าจากการสูญเสีย สิ่งอันเป็นที่รัก

กิจกรรมการสร้างสรรค์งานศิลปะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของมนุษย์ ทั้งยังช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและการแสดงออกทางอารมณ์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทางสังคมและจิตใจ การสร้างสรรค์งานศิลปะยังช่วยพัฒนาตัวตน อัตลักษณ์ ตลอดจนไปจนถึงสังคมและวัฒนธรรมในบริบทศิลปศึกษาร่วมสมัย ได้มีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ หลักการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษา และปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองสนใจ โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้สึก รู้จริงในสาระศิลปะ อาทิเช่น การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก ที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างทางเลือกให้กับผู้เรียน นับถือผู้เรียนเสมือนศิลปิน

โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทางเลือกในการ ตอบสนองความคิดของตนเองและความสนใจผ่านการทำงานศิลปะอย่างอิสระ ซึ่งในการจัดการ เรียนรู้ ผู้เรียนเป็นเจ้าของกระบวนการ และกำหนดทิศทางผลงานของตนเองเป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้และทำให้เข้าใจความหมายในขั้นตอนการสร้างงานศิลปะ (Douglas, 2012 อ้างใน สุภาพรณ วงศ์ศักดิ์ศิริกุล และ โสมฉาย บุญญานันต์, 2567)

ในขณะที่การตีความเชิงสัญลักษณ์ของดอกไม้ในบริบทคติความเชื่อเรื่องความตายปรากฏให้เห็นในงานวิจัยเชิงมานุษยวิทยาและศิลปะวิจารณ์ แต่ยังขาดการศึกษาที่ผนวกเอาทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยามาใช้เป็นแกนหลักในการสร้างสรรค์ชุดผลงานจิตรกรรมอย่างมีระเบียบวิธี รวมถึงยังมิได้มีการต่อยอดสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ผ่านกระบวนการวัดและประเมินผลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการเชื่อมโยงมิติทางสัญลักษณ์เข้ากับกระบวนการปฏิบัติการทางศิลปะและการศึกษาเพื่ออุดช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รูปทรง ลักษณะเกี่ยวกับดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับความตายและการลาจากการสะท้อนอารมณ์และความรู้สึก ทำให้ดอกไม้เป็นสื่อกลางที่สามารถสื่อถึงแนวคิดเรื่องความตายในระดับสากล การนำเสนอความงามและความเปราะบางของชีวิต ดอกไม้เป็นตัวแทนของความงามที่ไม่จีรัง อีกทั้ง ผลงานศิลปะที่เกี่ยวกับดอกไม้และความตายสามารถกระตุ้นให้ผู้ชมไตร่ตรองเกี่ยวกับชีวิต ความสูญเสีย และความทรงจำ การสร้างสรรค์งานศิลปะที่ใช้ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์จึงเป็นวิธีหนึ่งในการถ่ายทอดเรื่องราวของความตายและการลาจากผ่านบริบททางวัฒนธรรม อารมณ์ และจิตวิญญาณของมนุษย์ที่แสดงออกในผลงานจิตรกรรมสร้างสรรค์ชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” และนำมาสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงานของผู้ที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับดอกไม้แห่งความตายมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน
2. เพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” ตามแนวคิดของผู้สร้างสรรค์
3. เพื่อสร้างกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก”

ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” จากแนวคิดเกี่ยวกับดอกไม้แห่งความตายในวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมสื่อผสมจำนวน 9 ชิ้น และสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” สำหรับนิสิตศิลปศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาควิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” เป็นการนำเอาแนวคิดการนำดอกไม้ที่นำมาใช้ในพิธีศพในสังคมวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกทั้งความหมาย รูปทรง รูปร่าง แบบ การนำมาใช้รวมถึงความเชื่อมาสร้างสรรค์ตามแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการศึกษาการสร้างสรรค์ครั้งนี้ ในรูปแบบจิตรกรรมสื่อผสม ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าการวิจัยสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” โดย

1.1 ศึกษาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาความเหมือนต่าง ๆ ประชญา แนวคิดความตายและการลาจากในวัฒนธรรมสังคมที่แตกต่างกันของตะวันออกและตะวันตก นำมาตีความเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์

1.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบดอกไม้ที่มีความหมายความตายในสังคมตะวันตกและตะวันออกในความหมาย รูปแบบการนำมาใช้

1.3 ศึกษารูปแบบ รูปร่าง รูปทรง ของดอกไม้แต่ละชนิด เพื่อกำหนดความชัดเจนในการนำมาสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับแนวคิด

2. กำหนดแนวความคิดจากการศึกษาค้นคว้า

3. ทดลองสร้างสรรค์งานจิตรกรรมด้วยเทคนิคกระบวนการและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์

4. วิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ โดยวิธีการพรรณนาในด้านคุณสมบัติด้านองค์ประกอบทางทัศนธาตุและด้านอารมณ์ความรู้สึก และเทคนิคการสร้างสรรค์

5. นำแนวคิดเทคนิคกระบวนการสร้างสรรค์ไปออกแบบกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุดผลิบานเพื่อลาจาก

5.1 เริ่มต้นจากตัวบ่งหมาย (Signifier) ดอกไม้ที่ถูกใช้ในงานศพ ความตาย ซึ่งคือภาพของดอกไม้ที่แบ่งบานสวยงาม และดอกไม้เหี่ยวแห้ง กลับหล่นลงพื้น สามารถรับรู้ได้โดยตรง

5.2 จัดองค์ประกอบอื่น เช่น พื้นหลังที่เปิดโล่ง โทนสีหม่น และความเปลี่ยวเหงาขององค์ประกอบภาพรวมถึงเส้นที่ให้ความรู้สึกรับรู้ถึงการผลิบานจนถึงการสูญสลาย เป็นการส่งความหมายแฝงออกมา ซึ่งสะท้อนถึงสวยงามจนสู่ ความเศร้า ความตาย ความว่างเปล่า ลาจาก หรือการปลดปล่อยจากพันธนาการของชีวิต

5.3 ภาพผลงานจะเป็นตัวถูกหมาย (Signified) เปิดให้ผู้ชมตีความความหมายของผลงานตามมุมมองของแต่ละบุคคล

6. นำกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุดผลิบานเพื่อลาจากไปประเมินคุณภาพด้วย Rating Scale 5 ระดับกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

7. กิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุดผลิบานเพื่อลาจากที่ผ่านการประเมินและปรับปรุงแล้วไปใช้สอนการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุดผลิบานเพื่อลาจาก

8. วิจัยผลงานที่ได้จากกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” 4 ขั้นตอนดังนี้ 1). ขั้นตอนการบรรยาย 2). ขั้นตอนการวิเคราะห์ 3). ขั้นตอนการตีความหมาย 4). ขั้นตอนการตัดสินใจ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. กระบวนการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมสื่อผสม
2. ผลงานจิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก”
3. กิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก”

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยพบว่า

1. แนวคิดเกี่ยวกับดอกไม้แห่งความตายมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

“ผลิบานเพื่อลาจาก” มีดังนีดดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ที่ถูกนำมาใช้เชื่อมโยงกับความตายในหลากหลายวัฒนธรรมทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นในพิธีกรรมทางศาสนา การไว้อาลัย หรือแม้แต่ในเชิงปรัชญาและจิตวิทยา ดอกไม้สามารถสะท้อนถึงวงจรชีวิต ความไม่จีรัง และการลาจากได้อย่างลึกซึ้ง

ในหลายวัฒนธรรม ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตและความตาย เช่น ในวัฒนธรรมตะวันตก ดอกลิลี่สีขาวมักถูกใช้ในงานศพเพื่อแสดงถึงความบริสุทธิ์และความสงบ ส่วนในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ดอกซากุระเป็นตัวแทนของความไม่จีรังและความงามของชีวิตที่สั้น เนื่องจากบานเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ ก่อนร่วงโรย ศาสนาต่าง ๆ ยังใช้ดอกไม้เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย เช่น ในศาสนาฮินดู ดอกดาวเรืองมักถูกใช้ในพิธีศพเพื่อเป็นเครื่องบูชาและเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อมโยงระหว่างโลกนี้และโลกหน้า

อีกทั้งดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ที่ถูกนำมาใช้เกือบจะทั่วโลกเพื่อสื่อถึงทั้งความเศร้าโศกและความสูญเสียที่เกี่ยวข้องกับความตาย รวมถึงแนวคิดเรื่องชีวิตนิรันดร์ และความมีชีวิตชีวา ประเพณีการใช้ดอกไม้ในพิธีศพมีมาอย่างยาวนาน โดยในสมัยโบราณดอกไม้ถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางปฏิบัติเพื่อปกปิดกลิ่นไม่พึงประสงค์ก่อนที่จะมีการพัฒนาเทคนิคการดองและถนอมศพ แม้ว่าความจำเป็นทางปฏิบัตินี้จะหมดไป แต่บทบาทเชิงสัญลักษณ์ของดอกไม้ในการสื่อสารความรัก ความเคารพ และการปลอบโยน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ดอกไม้แต่ละชนิดมีความหมายเฉพาะตัว ซึ่งเพิ่มมิติทางอารมณ์ให้กับพิธีอาลา ดอกลิลี่ เป็นหนึ่งในดอกไม้ที่ได้รับความนิยมอย่างสูงสำหรับงานศพในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะลิลี่สีขาวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ การกลับคืนสู่ความไร้เดียงสาของดวงวิญญาณ และการเปลี่ยนผ่านอย่างสงบไปสู่ชีวิตหลังความตาย ลิลี่สามารถแสดงถึงความเศร้าโศกและการไว้อาลัยได้ โดยบางการตีความกล่าวว่าดอกไม้ชนิดนี้เป็นสัญลักษณ์ของช่วงเวลาที่ยาวนานที่ดวงวิญญาณออกจากร่างกาย สำหรับดอกกุหลาบ ซึ่งเป็นดอกไม้ที่ถูกเลือกใช้บ่อยเป็นอันดับสามในงานศพ สื่อถึงความรัก

การสูญเสีย การระลึกถึง และความสง่างาม กุหลาบสีขาวแสดงถึงความบริสุทธิ์ ความเคารพ และให้ความรู้สึกสบายใจ ในช่วงเวลาแห่งความสูญเสีย ส่วนกุหลาบแดงแสดงถึงความรักอันลึกซึ้ง ความเคารพ และความผูกพันชั่วนิรันดร์ ขณะที่กุหลาบดำ ซึ่งเป็นเฉดสีม่วงหรือแดงเข้ม ถูกเชื่อมโยงกับความตาย และใช้เป็นสัญลักษณ์ของการไว้อาลัย

ความหมายของดอกไม้มีความหลากหลายตามภูมิภาค ในวัฒนธรรมยุโรปดอกเบญจมาศถูกมองว่าเป็น “ดอกไม้แห่งความตาย” และมีการใช้ประดับหลุมศพอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในฝรั่งเศส ดอกเบญจมาศมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับวัน All Saints Day ซึ่งใช้ประดับสุสานของครอบครัว และยังถือเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอมตะเนื่องจากสามารถอยู่รอดได้ในฤดูหนาว (Thomas, 2013) ดอกไม้สีเหลืองกลับมีบทบาทสำคัญในพิธีระลึกถึงผู้ล่วงลับในอเมริกากลางและอเมริกาใต้ ดอกไม้สีเหลืองเป็น “ผู้ส่งสารแห่งความตาย” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดอกดาวเรือง (Marigold หรือ *Cempasúchil*) ที่มีสีส้มทองสดใส ถูกใช้เพื่อประดับหลุมศพในช่วงเทศกาลวันแห่งความตายตามความเชื่อทางวัฒนธรรม กลิ่นหอมฉุนของดอกดาวเรืองทำหน้าที่นำทางดวงวิญญาณของผู้เป็นที่รักจากที่ฝังศพกลับมายังบ้านของครอบครัวเพื่อใช้เวลาด้วยกัน (Romo, 2021)

การใช้ดอกไม้ในพิธีศพจึงเป็นรูปแบบที่ลึกซึ้งในการแสดงความรู้สึกที่เกินกว่าคำพูดจะสื่อสารได้ ไม่ว่าจะเป็นพวงหรีดทรงกลมในพิธีศพของชาวคริสต์ที่เป็นสัญลักษณ์ของความต่อเนื่องและนิรันดร์ หรือการนำดอกไม้มาใช้เพื่อระลึกถึงผู้ล่วงลับในแต่ละปี ดอกไม้เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างการใช้ชีวิตและการเฉลิมฉลองชีวิตที่จากไปอย่างสง่างาม ดังตารางที่ 1

ชื่อดอกไม้	วัฒนธรรมตะวันตก	วัฒนธรรมตะวันออก
ลิลี่ (Lily)	ความบริสุทธิ์ ความสงบ และการคืนสู่ความไร้เดียงสาของจิตวิญญาณ	การไว้อาลัย ความบริสุทธิ์ทางจิตวิญญาณ (ใช้ในงานศพ)
กุหลาบ (Rose)	ความรัก ความเศร้าโศก และความเคารพ (สีแดง) ความบริสุทธิ์และความเคารพ (สีขาว)	กุหลาบขาวเป็นสัญลักษณ์ของการไว้อาลัยในบางวัฒนธรรมเอเชีย
เบญจมาศ (Chrysanthemum)	ความตาย ความเศร้าโศก และการระลึกถึง (โดยเฉพาะในยุโรป)	การไว้อาลัย ให้เกียรติผู้ล่วงลับ (จีน ญี่ปุ่น เกาหลี)

ชื่อดอกไม้	วัฒนธรรมตะวันตก	วัฒนธรรมตะวันออก
คาร์เนชั่น (Carnation)	ความรักและการระลึกถึง (สีแดง) ความบริสุทธิ์และความเห็นใจ (สีขาว)	ใช้ในพิธีรำลึกถึงผู้เสียชีวิตในบางประเทศเอเชีย
กล้วยไม้ (Orchid)	ความรักนิรันดร์และความเห็นใจ	การให้เกียรติแก่ผู้ล่วงลับ นิยมใช้ในงานศพของศาสนาพุทธ
ดอกกลาดิโอลัส (Gladiolus)	ความเข้มแข็งและความซื่อตรงในช่วงไวท์	ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับความตายในวัฒนธรรมตะวันออก
ดาวเรือง (Marigold)	ใช้เป็นเครื่องบูชาทางจิตวิญญาณวันแห่งความตายของเม็กซิโก (Día de los Muertos)	ใช้เป็นเครื่องบูชาทางจิตวิญญาณ พบในพิธีฮินดู
ดอกบัว (Lotus)	ไม่ค่อยเชื่อมโยงกับความตายในตะวันตก	ความบริสุทธิ์และการเกิดใหม่ทางจิตวิญญาณ (สำคัญในศาสนาพุทธและฮินดู)
ฟอร์เก็ตมีน็อต (Forget - Me - Not)	ความทรงจำนิรันดร์ การรำลึก	ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับความตายในวัฒนธรรมตะวันออก

ตารางที่ 1 ดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับความตายในวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออก

ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

2. การสร้างสรรค์จิตรกรรมชุดผลิบานเพื่อ ลาจากตามแนวคิดของผู้สร้างสรรค์

ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” ผู้วิจัยใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อเน้นย้ำความสัมพันธ์ของ ตัวบ่งหมาย (Signifier) และ ตัวถูกหมาย (Signified) โดย (1) การเน้นรูปทรงและสี ใช้สีและรูปทรงของดอกไม้เป็นตัวบ่งหมายหลัก ที่ผู้ชมจะรับรู้ได้ทันที (2) บริบทของภาพการจัดวางดอกไม้ร่วมกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น แสงเงาที่รุนแรง พื้นผิวที่แตกสลาย หรือภาพเลือนรางจะเป็นตัวบ่งหมายรองที่ช่วยเสริมความหมายของตัวถูกหมาย ให้ชัดเจนขึ้น (3) การสร้างความขัดแย้งเชิงสัญลักษณ์ เช่น การวาดดอกไม้ที่สวยงามสดใส แต่มีองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงการสลายตัวหรือความมืดมิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมตีความความหมายที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (4) การใช้ชื่อผลงาน ชื่อผลงานแต่ละชิ้นจะเป็นตัวบ่งหมายทางภาษาที่ช่วยนำผู้ชมผลงานไปสู่ตัวถูกหมายที่ผู้วิจัยต้องการจะสื่อออกมา (5) ทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ ที่อิงกับความหมาย อารมณ์ของภาพ

ด้วยการใช้กรอบคิดทางสัญลักษณ์จะสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ไม่ได้เป็นเพียงแค่ภาพดอกไม้ แต่เป็นสัญลักษณ์ที่ทรงพลัง สามารถสื่อสารความซับซ้อนความตายได้อย่างมีประสิทธิภาพทางในด้านสัญลักษณ์ของดอกไม้ชนิดต่าง ๆ เทคนิคการสร้างสรรค และอารมณ์ ความรู้สึก

ชุดผลงานนี้ถือเป็นมิติทางอารมณ์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในการถ่ายทอดความเจ็บปวดทรมานและเศร้าโศกที่ร่างกายได้สิ้นอายุขัยไป

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 ดอกดาวเรือง ชื่อภาพ “แสงสุดท้าย”

เทคนิค ชาร์โคลและสีน้ำมันบนกระดาษ

ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

แนวคิดหลัก สื่อถึงความหวังแม้กระทั่งที่มีมืดมิดเปรียบเสมือนแสงสุดท้ายของชีวิตและวิญญาณในห้วงแห่งความตาย ในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนถึงการความไม่จีรังชีวิต

องค์ประกอบทางทัศนธาตุ สีสัมผัสและเหลือของดอกดาวเรืองตัดกับพื้นหลังของสีดำอย่างโดดเด่นสร้างการผสมผสานระหว่างการรำลึกถึงความตายสู่ความความมิดมิด แสงที่ส่องประกายให้กับตัวดอกไม้เองนั้นเปล่งมาจากภายในดอกไม้ที่ทำให้เกิดมิติและความรู้สึกเรื่องราว รูปทรงของดอกไม้รวมกันกลุ่มก้อนที่เห็นได้ชัด แต่ดูพราวมีสื่อถึงความไม่จริง หายไปในความมืดจากเทคนิคชาร์โคลและสีน้ำ อารมณ์และความรู้สึกแสดงแสงสุดท้ายของชีวิตความมิดมิดเรื่องราวแห่งชีวิตและจิตวิญญาณ การใช้เทคนิคชาร์โคลสร้างพื้นหลังและเงาสีดำที่หนักแน่นและมีมิติที่ก่อให้เกิดความสว่างของดอกไม้ที่มีสีสดที่ทำให้เกิดพุ่งเหมือนแสงเปล่งออกมา

ตัวบ่งหมาย ดอกดาวเรืองที่กำลังจะเหี่ยวเฉา แสงที่เปล่งออกมาจากกลีบดอก

ตัวถูกหมาย สื่อถึงการสิ้นสุดของชีวิตทางกายภาพ จิตวิญญาณที่ยังคงส่องสว่างแม้ร่างกายจะสลายไป

ภาพที่ 2 ดอกเบญจมาศขาว “ม่านหมอกแห่งการจากลา”
เทคนิค ชาร์โคลและสีน้ำบนกระดาษ
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

แนวคิดหลัก ความเรียบง่ายเพื่อสื่อสารแนวคิดที่ยิ่งใหญ่ เช่น ชีวิตและความตาย ทำให้ผู้ชมต้องใช้การตีความและจินตนาการส่วนตัว องค์ประกอบทางทัศนธาตุสีขาวของดอกไม้เป็นหัวใจหลักตัดพื้นหลังสีดำและเทาเข้ม มีสีน้ำเงินและส้มอ่อนๆ แทรกอยู่เล็กน้อยสื่อถึงการเข้าถึงของความทรงจำ มุ่งเน้นไปที่ภาพเป็นหลักของดอกไม้ดูสว่างเรื่องราวจากภายใน รูปร่างของดอกไม้พราวมีไม่คมชัดเหมือนอยู่ในม่านหมอกหรือกำลังละลายหายไป รวมถึงกลีบดอกที่กำลังปลิวร่วงโรย แสดงความรู้สึกถึงจิตวิญญาณที่กำลังเรื่องราว

และความทรงจำที่กำลังจากพันนาการทางโลกสู่การสิ้นสุดของชีวิต การใช้เทคนิคชาร์โคลสร้างพื้นหลังที่หนักแน่นและเข้ม ดูลึกลับ สิ้นสุดเป็นจุดที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน พุ่ง และทำให้บางส่วนดอกไม้กำลังจางหายไป

ตัวบ่งหมาย ดอกไม้ที่จางหายไป กลีบดอกที่ล่องหล่น

ตัวถูกหมาย การสิ้นสุด ความทรงจำที่ยังคงหลงเหลืออยู่ แม้สังขารจะหายไปแล้วก็ตาม และการนำทาง

ภาพที่ 3 ดอกฟอเรียตมิน็อต “แจกันแห่งความทรงจำ”
เทคนิค ชาร์โคลและสีน้ำบนกระดาษ
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

แนวคิดหลักสื่อถึงการเติมเต็มความรัก อาลัยที่สามารถนำมาใช้และความซื่อสัตย์ต่อความศรัทธาที่สื่อถึง “ได้โปรดอย่าลืมฉัน” ในส่วนหนึ่งของความสูญเสีย องค์ประกอบทางทัศนธาตุใช้สีฟ้าและม่วงอ่อนของดอกไม้สื่อถึงความซื่อสัตย์และความต่อเนื่องในการตัดกับสีดำและเทาเข้ม ใช้แสงแบบเรืองแสงจากวัตถุเอง เพิ่มเติมดอกไม้ดูเรื่องราวของแสง ดอกไม้แนะนำเสนอในมวลที่พราวมีโดยไม่มี การมองเห็นความคมชัดสะท้อนถึงความทรงจำที่ตามมาในระหว่างความเป็นและความตาย ดอกไม้ที่แช่น้ำอยู่ในแจกัน เปรียบเสมือนน้ำตาแห่งความทรงจำที่ซึ่งอยู่ในจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกถ่ายทอดเรื่องราวแห่งความทรงจำไม่ลืมเลือน ความเชื่อที่ความแข็งแกร่งที่ต้องรักษาไว้ การใช้เทคนิคชาร์โคลสร้างพื้นหลังที่ความเข้ม พลาหมัวเหมือนคว้นเพื่อขับเน้นสีอ่อนของดอกไม้ด้วยสีน้ำ

ตัวบ่งหมาย ภาพดอกไม้ น้ำตาในแจกัน

ตัวถูกหมาย ความทรงจำ ความเศร้า

ภาพที่ 4 ดอกลิลีขาว “การเดินทางของจิตวิญญาณ”
เทคนิค ชาร์โคลและสีน้ำบนกระดาษ
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

แนวคิดหลักสิ่งสำคัญของการสิ้นสุดและการเริ่มต้นใหม่อีกครั้งของชีวิตจิตวิญญาณที่จากไปและจะฟื้นคืนชีพในภูมิอื่น ๆ องค์ประกอบทางทัศนธาตุสีขาวของดอกลิลีหลายดอกนำสายตาด้วยสีดำ เทา ม่วง และสีฟ้าสร้างบรรยากาศการเดินทางล่องลอย แสงเปล่งออกมาจากตัวดอกลิลีตอกย้ำถึงความรู้สึกของวิญญาณที่กำลังล่องลอยจากร่างไป รูปร่างของดอกลิลีสีฟลิบบนเต็มรูปแบบของความสมบูรณ์แบบโดยมีส่วนพริ้วและเขียวฉ่ำลง สื่อถึงวิญญาณที่กำลังเปลี่ยนผ่านเดินทางสู่ภพภูมิอื่น อารมณ์และความรู้สึกการเดินทางสู่ภพภูมิหลังความตาย เทคนิคการใช้ชาร์โคลในหลายรูปแบบทำให้ความรู้สึก ถึงความหมายของภาพที่แสดงออกมา ใช้สีน้ำสร้างความต่อเนื่องบนดอกไม้ไหลไปสู่พื้นหลังของภาพเปรียบเสมือนการเดินทางออกไป

ตัวบ่งหมาย ดอกลิลีที่กำลังเบ่งบานและดอกไม้โรยรา

ตัวถูกหมาย ความเปราะบางของชีวิตและช่วงเวลาสุดท้ายก่อนความตาย

ภาพที่ 5 ดอกกุหลาบขาว “ในห้วงรักและโศกเศร้า”
เทคนิค ชาร์โคลและสีน้ำบนกระดาษ
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

แนวคิดหลัก สื่อถึงการจากไปสู่ความรักและความโศกเศร้าจากการสูญเสีย การจากไปอย่างไม่มีวันกลับอันยากจะลืมเลือน องค์ประกอบทางทัศนธาตุสีขาวของดอกกุหลาบแสดงความรักนิรันดร์ ตัดกับพื้นหลังสีม่วงเข้ม น้ำเงินคราม และดำแสดงความโศกเศร้า ร่องลอยของการซึมของสีในรูปลักษณะหยดน้ำตา แสงเรืองรองที่เพิ่มขึ้นของดอกกุหลาบดอกแต่ละอันเปรียบเสมือนแสงแห่งความทรงจำที่ยังคงเปล่งประกาย ด้วยรูปร่างพริ้วเหมือนมองผ่านม่านน้ำตาที่เป็นผลมาจากการสาดสีและใช้ชาร์โคลเพื่อทำให้สีหม่นหมองลงสื่อถึงความทุกข์ทรมาน สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของโศกเศร้าอย่างต่อเนื่อง อันมาจากความรักอันนิรันดร์แม้การจากไปจะเป็นความจริงอันโหดร้าย การใช้เทคนิคสีน้ำเป็นสิ่งที่สร้างร่องรอยของสีที่สื่อถึงอารมณ์ที่พลั่งพรั่ง ชาร์โคลสร้างความหนักแน่นและการควบคุมความหม่นหมองของความทุกข์ในห้วงความรัก

ตัวบ่งหมาย กุหลาบขาวที่ไม่ชัดเจนรวมเป็นกลุ่มก้อน

ตัวถูกหมาย อารมณ์ความโศกเศร้า ความเจ็บปวดจากการสูญเสีย ความทรงจำที่งดงาม และการโอบกอดความจริงอันโหดร้าย

ภาพที่ 6 ดอกคาร์เนชั่นขาว “ความอาลัยที่ยืนยง”
เทคนิค ชาร์โคลและสีน้ำบนกระดาษ
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

แนวคิดหลักนำเสนอความรักที่บริสุทธิ์และสม่ำเสมอความอาลัยที่อ่อนโยนและมั่นคงตั้งคุณสมบัติของดอกคาร์เนชั่นที่เบ่งบานทนทาน สีขาว ฟ้าและม่วง ของดอกไม้ตัดกับสีดำเทาและม่วงเข้ม แสงเปล่งประกายจากกึ่งกลางดอกไม้ เน้นย้ำการคงอยู่ของวิญญาณ รูปทรงกลมฟูและพุ่มพุ่ม สะท้อนให้เห็นความสูญเสีย ร่วงลงสู่ผืนน้ำของดอกไม้สื่อถึงไม่ยั่งยืน แต่จากไปอย่างสงบ ถ่ายทอดความรักที่ยืนยงเหนือกาลเวลา การไว้อาลัยและความสงบของวิญญาณ การใช้ชาร์โคลสร้างสีเข้มและเป็นจุดสังเกตที่เห็นได้ชัดให้กับดอกไม้ สร้างความสมดุลระหว่างความหนักแน่นและต่อเนื่อง

ตัวบ่งหมาย ดอกไม้ที่ร่วงหล่น ผืนน้ำที่นิ่งสงบ สื่อถึงการจากไปของผู้ที่เรารัก

ตัวถูกหมาย จิตวิญญาณที่บริสุทธิ์ที่เดินทางไปอย่างสงบ

ภาพที่ 7 ดอกบัว “ผลิบานสุดท้าย”
เทคนิค ชาร์โคลและสีน้ำบนกระดาษ
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

แนวคิดหลัก เป็นแนวคิดเชิงชีวิตและจิตวิญญาณที่ชัดเจนสื่อถึงธรรมที่เมื่อเกิดก็ต้องมีดับไป องค์ประกอบทางทัศนธาตุสีขาวและสีชมพูอ่อนของแสงตัดกับสีดำและน้ำตาลเข้มของเปรียบดั่งโลกก็วิสัยทางโลก แสงและเงาเบื้องหลังดอกที่บานสะพรั่งคว้นรูปเป็นเงาร่างที่พุ่มพุ่มและลอยลอยสื่อถึงการเดินทางขึ้นสู่เบื้องบนเป็นสัญญาณของวิญญาณ สะท้อนอารมณ์บรรยากาศของจิตวิญญาณที่แท้จริงและศรัทธาล่องลอยสู่สุขคติการใช้เทคนิคชาร์โคลระบายลงบนพื้นสีน้ำสร้างมิติและแสงเงาบนบรรยากาศคว้นรูป ส่วนสีน้ำสร้างความเบาบางของแสงและดอกบัวลอยฟุ้งไปในโลกจิตวิญญาณ

ตัวบ่งหมาย ภาพดอกบัว คว้นรูป

ตัวถูกหมาย ความบริสุทธิ์ของจิตวิญญาณ การเดินทางของวิญญาณ

ภาพที่ 8 ดอกแกเลติโอลัส “ทิมแห่งสูญสลาย”
เทคนิค ชาร์โคลและสีน้ำบนกระดาษ
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

แนวคิดหลัก การแสดงออกอารมณ์ที่รุนแรง รวดเร็วที่สื่อถึงความสูญเสียและแตกสลายจากการสูญเสีย อย่างรวดเร็ว “คมกริบราวกับถูกคมดาบทิ่มแทง ใช้แดงเข้ม สีแดงสีขาวและสีดำที่มีความหมายต่อบาดแผลและเลือด รูปร่างดอกไม้พราวขาวและเหมือนถูกของแหลมคมทิ่มแทง อย่างความโหดร้ายจนสูญสลาย สื่อสารถึงอารมณ์ที่โหดร้าย ที่เจ็บปวด และโกลาหลสะท้อนความทุกข์ทรมานจากการ สูญเสียอย่างยิ่งใหญ่และทำลายล้าง การใช้ชาร์โคลเด่นชัด สร้างเส้นขีดข่วนที่แหลมคมและหนักแน่น ในส่วนที่ถูก ทิ่มแทงของสีแดงเข้มมีลักษณะคล้ายเลือดที่ทะลักออกมา

ตัวบ่งหมาย ดอกไม้เส้นสายที่แหลมคม กลีบดอกที่จางหาย

ตัวถูกหมาย ความเจ็บปวดจากการสูญเสีย ความทรงจำที่ แตกสลาย และความขัดแย้งทางอารมณ์

ภาพที่ 9 ดอกกล้วยไม้ขาว “เงารากแห่งความรักอาลัย”
เทคนิค ชาร์โคลและสีน้ำบนกระดาษ
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

แนวคิดหลัก สื่อถึงความเชื่อมโยงถึงความรักนิรันดร์ ในจิตใจ และความเคารพผู้ล่วงลับ สีขาวบริสุทธิ์ของดอกไม้ ตัดกับสีม่วงอมฟ้าและสีเทาเข้มรอบ ๆ สร้างความรู้สึกและความต่อเนื่อง องค์ประกอบทางทัศนธาตุ แสดงตกกระทบที่ บนดอกไม้อย่างต่อเนื่องเสมือนความหวังหรือความทรงจำที่ ยังหลงเหลือ รูปร่างดอกไม้อ่อนช้อยและนุ่มนวล สร้าง ความรู้สึกที่น่าเชื่อถือและน่าเศร้าแต่ยังคงไว้ซึ่งความหวัง และเป็นอิสระ รากที่ห้อยลงอย่างเลือนรางเสมือน สิ่งที่ไม่มองเห็น การชาร์โคลสร้างพื้นหลังที่มีดหม่นพราวขาว ถึงสื่อของความเศร้าที่เกิดขึ้น ตัวดอกไม้เพื่อสร้างความ นุ่มนวลและเบาบางทำให้เกิดทางอารมณ์ความอาลัย

ตัวบ่งหมาย รูปทรงที่สง่างามแต่พาลำมัว บอบบาง แต่มีราก ที่ซับซ้อนและเลือนราง

ตัวถูกหมาย ความรักอาลัย การยึดเหนี่ยวที่ไม่อาจมองเห็น ได้ด้วยตาเปล่า แต่ยังคงอยู่

จากผลงานดังกล่าวได้นำเสนอการวิเคราะห์แนวคิดและองค์ประกอบทางทัศนธาตุของชุดผลงานศิลปะที่ใช้ดอกไม้หลากหลายชนิดเป็นสัญลักษณ์หลักในการสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับ ความไม่จีรังของชีวิต ความสูญเสีย และการเดินทางของจิตวิญญาณหลังความตาย โดยแนวคิดหลักของแต่ละภาพจะเชื่อมโยงกับการจากไป การไว้อาลัย หรือความหวังในภพภูมิใหม่เสมอ การนำเสนอทางทัศนศิลป์เน้นการใช้การตัดกันของสีที่เข้มข้นอย่างโดดเด่น เช่น การใช้สีสว่างของดอกไม้ที่เปรียบเสมือน แสงสุดท้าย ต่อสู้กับพื้นหลังสีดำหรือสีเข้มที่หนักแน่น ซึ่งถูกสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคชาร์โคลและสีน้ำ รูปร่างที่พราวแวววาวและการส่องแสงจากภายในดอกไม้เพื่อสื่อถึงภาวะจิตวิญญาณที่กำลังล่องลอย

หรือความทรงจำที่ยังคงอยู่ แม้ร่างกายจะสลายไปก็ตาม ดอกไม้แต่ละชนิดทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ในการถ่ายทอดความหมายอันลึกซึ้ง ตั้งแต่ความรักนิรันดร์และความบริสุทธิ์ของจิตวิญญาณ ไปจนถึงความเจ็บปวดจากการสูญเสียที่รุนแรงและแตกสลาย

3. ผลการสร้างกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก”

ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุดผลิบานเพื่อลาจาก โดยใช้เทคนิคสีน้ำและชาร์โคลของ อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์. (2565) ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ 4 หัวข้อ 12 ชั่วโมง ดังตารางที่ 2

เนื้อหา	วิธีการสอน	กิจกรรม	ชั่วโมง
1. บทนำ สัญญาวิทยา (สัญญาศาสตร์)	การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบแบ่งปันความคิด	1.1 นำเสนอ ทฤษฎี สัญญาวิทยา นำเสนอแนวคิดของ “สัญญา” ในส่วนของตัวบ่งชี้ และตัวถูกชี้	1
		1.2 การศึกษาแนวคิดดอกไม้กับความตาย จากผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก”	2
2. การสาธิตและฝึกปฏิบัติ	การสอนแบบสาธิต และ การสอนแบบเน้นฝึกปฏิบัติ	ผู้สอนสาธิตขั้นตอนการสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำและชาร์โคลทั้ง 6 วิธี 1) สีน้ำบนชาร์โคล 2) ชาร์โคลบนสีน้ำ 3) สีน้ำบนชาร์โคลผง 4) สีน้ำบนชาร์โคลเปียก 5) ชาร์โคลผงในสีน้ำ 6) เทคนิคผสมผสาน	3
3. ปฏิบัติการสร้างสรรค์	การเรียนรู้แบบเน้นปฏิบัติ	ฝึกปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานในหัวข้อดอกไม้กับความตายตามเทคนิคสีน้ำและชาร์โคลที่ตนเองสนใจ	4
4. การวิจารณ์ผลงานเชิงปรัชญาและสุนทรียศาสตร์	การเรียนรู้แบบแบ่งปันความคิด	นำเสนอผลงานและวิจารณ์โดยเน้นไปที่เชิงสัญญา (สัญญาศาสตร์) และเชิงสุนทรียศาสตร์ วิเคราะห์ว่าตัวบ่งชี้ทางศิลปะ เช่น โทนสี เส้น องค์ประกอบภาพ และตัวถูกชี้ เช่น ในเรื่องความโศกเศร้าจากการสูญเสีย ความตาย วิเคราะห์ความงามอีกผ่านมุมมองของอารมณ์ ความรู้สึก	2

ตารางที่ 2 กิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” การเรียนรู้เชิงรุก
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

ในการประเมินคุณภาพกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.9 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยตามหัวข้อการประเมินดังนี้ 1) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 5 คะแนน 2) ความถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา 5 คะแนน 3) กิจกรรม การเรียนการสอนที่หลากหลาย 4.8 คะแนน 4) ได้รับความสนใจ ให้เกิดการใฝ่รู้ 5 คะแนน 5) มีความทันสมัย 4.8 คะแนน 6) กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด 4.8 คะแนน 7) กระตุ้นให้เกิดทักษะปฏิบัติ 5 คะแนน 8) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ 5 คะแนน 9) ทำให้เกิดการสรุปรวบยอดได้ 4.8

คะแนน 10) ทำให้เกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง 4.8 คะแนน 11) ระยะเวลาการสอนมีความเหมาะสม 5 คะแนน 12) การประเมินผลการเรียนรู้ 4.8 คะแนน

จากการนำกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” ไปทดลองจัดกิจกรรมกับนิสิตจำนวน 20 คน พบว่า กลุ่มทดลองมีความเข้าใจในการใช้สัญลักษณ์ของดอกไม้ในการเป็นตัวแทนสัญลักษณ์ของการสูญเสีย ความตาย และสามารถสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมผลิบานเพื่อลาจาก โดยใช้เทคนิคสีน้ำและชาร์โคลได้เป็นอย่างดี ดังภาพที่ 10-12

ภาพที่ 10

ภาพที่ 11

ภาพที่ 12

ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์ของนิสิต
ที่มา : อธิพัชร วิจิตสถิตรัตน์, (2568).

การสรุปผลและการอภิปรายผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับดอกไม้แห่งความตายมาใช้ ในการสร้างสรรค์ผลงาน

ในวัฒนธรรมส่วนใหญ่ทั้งทางตะวันตกและตะวันออกดอกไม้ที่มีความหมายและนำมาในพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายนั้นได้สะท้อนทางปรัชญาที่สำคัญเกี่ยวกับอนิจจัง ในพระพุทธศาสนาและแนวคิด Memento Mori ซึ่งเป็นภาษาละตินที่แปลได้ว่า “จำไว้ว่าเราทุกคนต้องตาย” (Remember that you will die.) (McKay & McKay, n.d.) ในวัฒนธรรมตะวันตก ดอกไม้ถูกนำมาใช้เป็นอุปมานิทัศน์ ที่ทรงพลังที่สุดสำหรับวงจรชีวิต ความรุ่งโรจน์ และ

การล่มสลาย ดอกไม้ในพิธีศพเป็นการวางดอกไม้สดที่สวยงามแต่ต้องเหี่ยวเฉาในที่สุดเป็นการเตือนใจถึงชะตากรรมเดียวกันของมนุษย์ ซึ่งเสริมสร้างแนวคิดการสะท้อนถึงความจริงของชีวิตและความตาย ในทางจิตวิทยาและการเปลี่ยนผ่านดอกไม้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแสดงอารมณ์ที่ซับซ้อนเกินกว่าคำพูดจะสื่อ

ในเชิงวัฒนธรรมเปรียบเทียบอย่างที่ได้นำเสนอในตารางที่ 1 เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ความแตกต่างทางสัญลักษณ์และการตีความสัญลักษณ์ในบริบทที่ต่างกันของความหมายเฉพาะของชนิดดอกไม้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเกี่ยวกับความตาย สีขาวกลายเป็น

สัญลักษณ์สากลของความบริสุทธิ์และการไว้วางใจในทั้ง ตะวันตกและตะวันออก ทำให้เป็นมาตรฐานในการสื่อสารเชิงพิธีกรรม ตรงกันข้ามกับสีแดงกลายเป็นสีต้องห้าม ที่สำคัญในงานศพของเอเชียตะวันออก เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ของการเฉลิมฉลอง ความสุข ธนกฤต ก้องเวหา (2567) กล่าวว่า ถึงแม้ว่าในวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่มีการใช้ดอก อิกังบานะในความหมายที่เกี่ยวข้องกับการตาย แต่เนื่องจาก ยางของดอกดอกอิกังบานะมีพิษจึงเป็นดอกไม้ที่ขึ้นอยู่บน สุสานเพื่อป้องกันสัตว์มาคุ้ยสุสานไม่ได้ใช้ในพิธีกรรมงานศพ แต่อย่างใด

เมื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อเตรียมการ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ “ผลิบานเพื่อลาจาก” การใช้ดอกไม้ เหล่านี้จะสามารถสื่อสารความหมายได้อย่างลึกซึ้ง การใช้ สัญลักษณ์ซ้อนทับ การนำเสนอความเปรียบต่าง การวาง ดอกไม้ที่ควบคู่กับดอกไม้ที่กำลังเหี่ยวเฉา เป็นการ นำเสนอแนวคิดอนิจจังอย่างตรงไปตรงมา โดยใช้หลักการ จัดองค์ประกอบภาพที่เน้นความเปรียบต่าง เปลี่ยนผ่าน ระหว่างชีวิตและความตาย

2. การสร้างสรรค์จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อ ลากจาก”

การสร้างสรรค์จิตรกรรมชุดผลิบานเพื่อลาจากนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับดอกไม้ที่มักใช้ในพิธีศพ หรือ ใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความตายในเชิงสัญลักษณ์มาใช้ และ แสดง ออก ใน รูป แบบ สำ แดง พ ลั ง อาร ม ณ์ (Expressionism) อันจะเห็นได้จากภาพทุกภาพจะไม่มี การ ร่างภาพ แต่เป็นกระบวนการคิดวางแผน ทำความเข้าใจกับ สัญลักษณ์ อารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับดอกไม้ชนิดนั้น ๆ ไว้ในความคิด สำแดงอารมณ์ออกมาอย่างฉับพลันผ่านทาง ฝีแปรง การขีด ถู ระบาย สาด สีน้ำและชาร์โคล ตรงกัน ข้ามกับความนุ่มนวลที่ถูกบรรจงระบายในแง่มุมของความ สงบ และการเชิดออกเหมือนการสลายจากไป ทำให้ภาพ ทั้งหมดมีอารมณ์ที่ขัดแย้งกันไม่มากนักน้อยโดยอาศัยโดยส่วน ใหญ่ผู้วิจัยจะใช้สีน้ำระบายเพื่อให้เกิดความนุ่มนวลที่เป็น ความรู้สึกต่อลักษณะของดอกไม้ หรือการสร้างบรรยากาศ ที่ดูสงบ สีเส้นที่เป็นตัวแทนของชีวิต ในทางตรงกันข้ามก็ยังมี การใช้สีน้ำระบายแบบรุนแรง แข็งกระด้าง ในส่วนชาร์โคล ได้ใช้ทั้งชาร์โคลแท่งระบายเพื่อเน้นมิติ ภูเขาเพื่อสร้าง บรรยากาศให้เกิดความเศร้า หม่นหมอง ระบายอย่าง หนักแน่นมีมิติ การสาดผงชาร์โคลทำให้เกิดร่องรอยจุดดำ

เหมือนร่างกายที่กำลังเน่าเสีย สูดสลาย การใช้ผงชาร์โคล ผสมลงไปในสีน้ำและระบายอย่างรวดเร็วทำให้เกิดพื้นผิวที่ ขรุขระ หยาบ ซึ่งเป็นการสื่อถึงความตาย ความสูญเสียได้ เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยยังคิดว่าการตีความผลงานจิตรกรรมชุดนี้ยัง สามารถตีความทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้หลากหลาย เช่น จิตวิทยาและจิตวิเคราะห์ (Psychology and Psychoanalysis) จิตรกรรมชุด “ผลิบานเพื่อลาจาก” สะท้อนและกระตุ้นการรับรู้ในหลายด้าน อารมณ์ความรู้สึก ให้เกิดอารมณ์ที่ซับซ้อน เช่น ความโศกเศร้าจากการสูญเสีย แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความรู้สึก ปลอบโยน และ สงบความ ลึกกลับของภาพช่วยให้ผู้ชมได้ใช้จินตนาการและ ประสบการณ์ส่วนตัวในการตีความ ทำให้เกิดการเชื่อมโยง ทางอารมณ์ที่ลึกซึ้ง อีกทั้งการยอมรับความตาย ในเชิงจิต วิเคราะห์ ช่วยให้เราเผชิญหน้ากับความตายอย่างไม่หวาด กลัว การที่ดอกไม้ค่อย ๆ จางหายไปไม่ใช่การหายไปอย่าง ฉับพลัน แต่เป็นการเปลี่ยนผ่านที่สงบ ทำให้ผู้ชมรู้สึกว่า ความตายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ไม่น่ากลัว แต่เป็น การเดิน ทางไปสู่ความสงบสุข การปลดปล่อยจิตวิญญาณจากร่างกาย การมองเห็นเพียงเส้นขอบของดอกไม้ที่กำลังจะสลายไป เป็น สัญลักษณ์ของการทิ้งร่างกายไว้เบื้องหลังและการเดินทางของ จิตวิญญาณไปสู่ภพภูมิที่สูงกว่า ซึ่งให้ความรู้สึกของ อิสระภาพ และการสิ้นสุดของความทุกข์ เอพิคุรัส (Epicurus) มองว่าความตายไม่ใช่สิ่งที่ควรหวาดกลัว เพราะเมื่อเรามีชีวิต อยู่ ความตายยังไม่ถึง และเมื่อความตายมาถึง เราก็ไม่มี ตัวตนอีกต่อไป (Rist, 1974) ความตายในทฤษฎี “Five Stages of Grief” ของ Kübler-Ross. (อ้างใน พิทยสุตา สำเนียงเสนาะ, 2556). ซึ่งอยู่ในระยะที่ 5 การยอมรับกับการ สูญเสียที่เกิดขึ้นได้แล้วการยอมรับจะค่อย ๆ เกิดขึ้นใน ที่สุดเป็นการยอมรับการจากไปอย่างสงบและมีเกียรติ ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดที่ผู้ที่กำลังจะเสียชีวิตและผู้ที่ต้องเผชิญกับ การสูญเสียสามารถก้าวข้ามผ่านไปได้

ทั้งนี้การใช้สัญลักษณ์และเทคนิคการสร้างสรรค์ ผลงานที่การสร้าง ความแตกต่างระหว่างรูปทรงของดอกไม้ ความหมายของดอกไม้ที่ถูกตีความตามสัญลักษณ์กับการใช้ เทคนิคที่ทำให้เกิดอารมณ์ของภาพที่ขัดแย้งกันกลับทำให้ ภาพนั้นดูน่าสนใจ น่าค้นหา หรือตีความที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ประสบการณ์ของผู้รับชม ซึ่งจะต้องแตกต่างกับ การความของผู้วิจัยที่มีภูมิหลัง ประสบการณ์ที่ต่างกัน

3. ผลการสร้างกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรม ชุดผลิบานเพื่อลาจาก

ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมการสร้างสรรค์จิตรกรรมชุดผลิบานเพื่อลาจากขึ้นมาโดยอาศัยการเรียนรู้เชิงรุกมีจัดลำดับความสำคัญของผู้เรียนต้องเข้าใจเรื่องสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่สื่อถึงความตาย การจากไปให้เข้าใจเสียก่อน ซึ่งการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาและการแบ่งปันความคิดจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ดีจากการค้นคว้าความรู้มาแบ่งปันคิดวิเคราะห์ร่วมกับผู้อื่น เกิดความคิด มุมมองที่หลากหลายที่มาจากประสบการณ์ ภูมิหลังที่ต่างกันของผู้อื่น การสาธิตเทคนิคชาร์โคลและสีน้ำเปิดให้ผู้เรียนได้เห็นกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้สื่อทั้ง 2 อย่างใกล้ชิด สามารถสอบถามทดลอง ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง การลงมือปฏิบัติการสร้างสรรค์ผู้เรียนได้ผนวกแนวคิดและเทคนิคการสร้างสรรค์ สร้างเป็นผลงานออกมาตามการตีความของผู้เรียนเอง ถือเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ให้ผลดีที่สุด จนทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงาน “ผลิบานเพื่อลาจาก” ขึ้นมาได้ตามแนวคิดการตีความของตนเอง เช่น แนวคิดจากภาพที่ 10 “ความงาม” ดอกกล้วยไม้ที่เปรียบเสมือนความงามของจิตใจ ความงามที่แท้จริงไม่อาจถูกทำลายแม้เมื่อความตายมาเยือน ความคิด ความรู้สึกทั้งงดงามยังคงอยู่ในความทรงจำของใครสักคน แม้ลาลับจากกัน อีกทั้งการ

วิจารณ์ผลงานเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการแบ่งปันความคิดกันอย่างอิสระ ยอมรับ รับฟังความคิดของผู้อื่นจากหลากหลายมุมมอง ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตนเองต่อไป

ในฐานะที่ผู้วิจัยอยู่ในแวดวงการศึกษาและมีหน้าที่สอนนิสิตทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั้น เห็นว่าการเรียนการสอนแบบเชิงรุกเป็นการเรียนการสอนที่ให้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพเพราะทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ยึดถือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งนิสิตสามารถนำความรู้ไปต่อยอด และสามารถนำไปเผยแพร่ได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติการสร้างสรรค์และการสร้างชุดกิจกรรมมีแนวทางการพัฒนาต่อไปดังนี้

1. สามารถใช้วิธีการตีความตามทฤษฎีสัญลักษณ์รวมถึงเทคนิคการสร้างสรรค์ ไปใช้ในการตีความสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์อื่นๆ ต่อไป
2. นำเอากิจกรรมสร้างสรรค์ไปใช้กับผู้ที่สนใจที่จะเรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์โดยตีความเชิงสัญลักษณ์
3. นำไปบูรณาการกับงานวิจัยข้ามศาสตร์ทางจิตวิทยาได้

เอกสารอ้างอิง

- ดวงหทัย พงศ์ประสิทธิ์. (2563). *สัญลักษณ์ที่ทดแทนอารมณ์ความรู้สึกโศกเศร้า จากการสูญเสียสิ่งอันเป็นที่รัก ในงานศิลปะร่วมสมัย* (รายงานผลการวิจัย). สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. <https://www.bpi.ac.th/upload/media/2022/05/2562628c6475bdcd4.pdf>
- ทิพย์สุดา สำเนียงเสนาะ. (2556). การเผชิญกับภาวะสูญเสียและโศกเศร้า. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 21(7 ฉบับพิเศษ), 658-667. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/tstj/article/view/17187>
- ธนกฤต ก้องเวหา. (2567). *พลับพลึงแดง “ฮักงับานะ” มรณะสีชาด ดอกไม้แห่งความตายของคนญี่ปุ่น*. ศิลปวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/culture/article_106124
- สุภาพรณ วงศ์ศักดิ์ศิริกุล และ โสมฉาย บุญญานันต์. (2567). การพัฒนากิจกรรมศิลปะบนฐานทางเลือกเพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ศิลปะสำหรับเด็กอายุ 9-12 ปี. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 7(1), 85-99. <https://doi.org/10.14456/jra.2024.9>
- อริพัชร วิจิตสถิตรัตน์. (2565). การพัฒนาสร้างสรรค์จิตรกรรมภาพทิวทัศน์โดยใช้ชาร์โคลและสีน้ำ. *วารสารศิลปกรรมสารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 18(1), 201-219. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/fineartstujournal/article/view/277538>
- McKay, B. & McKay, K. (n.d.). *Memento Mori: Art to help you meditate on death and become a better man*. The Art of Manliness. <https://www.artofmanliness.com/character/knowledge-of-men/memento-mori-art/>

Painter, S. (2025). *Flowers that symbolize death across cultures*. LoveToKnow.

<https://www.lovetoknow.com/life/grief-loss/flowers-that-represent-death-different-cultures>

Rist, J. M. (1974). Epicurus: An introduction [Review of the book *Epicurus: An introduction*, by J. M. Rist].

The Journal of Hellenic Studies, 94, 220-221.

Romo, V. (2021). *Why marigolds, or cempasúchil, are the iconic flower of Día de los Muertos*. NPR.

<https://www.npr.org/2021/10/30/1050726374/why-marigolds-or-cempasuchil-are-the-iconic-flower-of-dia-de-los-muertos>

Suvibuy, T. (2566). ‘*ภาษาดอกไม้*’ สื่อกกลางแทนใจในยุควิกิตอเรียน. ALTV.

<https://www.altv.tv/content/altv-news/64c548066e00c1936375d957>

Thomas, P. (2013). *All Saints Day-Flowers and French traditions*. Lou Messugo.

<https://loumessugo.com/all-saints-day-flowers-and-french-traditions/>